

บทสรุปและ เสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นซึ่งถือว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคมอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งถ้าเป็นอาชญากรรมประเภทที่มีผู้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตไม่มีหรือไม่สามารถหาผู้กระทำความผิดมารับผิดชอบได้รัฐควรเป็นผู้รับภาระในการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมเพื่อให้เกิดความยุติธรรม โดยการจ่ายเงินค่าทดแทนความเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และการที่ถือว่ารัฐต้องมีความรับผิดชอบในการจ่ายค่าทดแทนเพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายประเภทนี้เพราะเหตุผล หรือแนวคิดพื้นฐาน 3 ประการคือ

(1) รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมทั้งการรักษาความปลอดภัยให้กับสังคมมิให้เกิดอาชญากรรม เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นก็แสดงว่ารัฐปฏิบัติหน้าที่ในส่วนนี้บกพร่อง สมควรที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นจะได้รับค่าทดแทนจากรัฐ

(2) อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของสังคม การที่สมาชิกของสังคมคนใดคนหนึ่งต้องตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม ก็เท่ากับผู้นั้นเป็นผู้รับผลร้ายแทนสมาชิกอื่นในสังคม ดังนั้นสังคมจึงควรต้องชดเชยค่าทดแทนให้แก่ผู้ได้รับผลร้ายนั้น

(3) เพื่อเป็นการขยายการบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยความคิดที่ว่ารัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

แต่เนื่องจากประเทศไทย มิได้เป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ ดังนั้นเมื่อมีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมที่มีตัวบุคคล ผู้ต้องหารับผิดชอบตามกฎหมายเกิดขึ้นทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเพียงทางเดียว คือ จากตัวผู้กระทำความผิดโดยการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเพื่อให้ชดเชยค่าเสียหายตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายในเรื่องการ

2. ในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาโดยผู้เสียหายร่วมกับพนักงานอัยการนั้นมีข้อจำกัดสิทธิของผู้เสียหายหลายประการ เช่น

- ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ร่วมจะขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องเดิมของพนักงานอัยการไม่ได้ทั้ง ๆ ที่ควรจะขอแก้ไขได้ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับบทลงโทษจำเลยทางอาญา แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิทางแพ่งในคำขอเกี่ยวด้วยทรัพย์สิน
- ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ร่วมต้องรับผลของความบกพร่องแห่งฟ้องของพนักงานอัยการโดยบางครั้งศาลต้องยกฟ้องของพนักงานอัยการเนื่องจากความบกพร่อง ซึ่งทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิไปด้วย
- เรื่องค่าธรรมเนียม ซึ่งหากผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมแล้วแต่ถ้าเป็นผู้อุทธรณ์ฝ่ายเดียว โดยพนักงานอัยการมิได้อุทธรณ์ด้วยต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง

3. เรื่องสิทธิในการฟ้องคดี มีผลานกรณีที่ผู้เสียหายขาดความรู้ในเรื่องประโยชน์ของการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ทำให้มีหลายกรณีที่ทำให้ผู้เสียหายต้องสูญเสียสิทธิหรือเกิดความยากลำบากในการดำเนินคดีเอง ซึ่งส่วนหนึ่งถือว่า พนักงานอัยการมิได้ในการติดต่อประสานงานหรือให้ความรู้ที่ดีแก่ผู้เสียหาย

4. เรื่องพยานหลักฐานในคดี กรณีการเป็นโจทก์ร่วม ทั้งโจทก์ร่วมและพนักงานอัยการต้องพึ่งพาอาศัยกันในการดำเนินคดีโดยเฉพาะผู้เสียหายต้องพึ่งพาบทบาทของพนักงานอัยการเป็นอย่างมาก และต้องถูกผูกพันในผลของคดี การขาดการประสานงานที่ดีจึงมีผลต่อรูปคดีเป็นอย่างมาก

และทางปฏิบัติของศาลซึ่งปกติในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งนั้นเมื่ออำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมได้ แต่ศาลมักจะไม้อำนาจดังกล่าว ทำให้ผู้เสียหายต้องนำคดีไปฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกเรื่องต่างหาก

5. การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถ ตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็แม้จะนำมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางจุดนี้ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 แต่ไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้ เพราะโดยมากผู้เสียหายมิใช่บุคคลยากจนที่ไม่มีเงินค่าธรรมเนียมมาให้ศาล ผู้เสียหายจึงไม่อาจพึ่งพาหลักการขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถเพื่อบรรเทาความเสียหายที่ได้รับ

6. ในการพิจารณาคดี มีทางปฏิบัติบางกรณีที่ศาลไม่พิจารณาคดีส่วนแพ่งของการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามหลักการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น การพิพากษาคดีส่วนแพ่งโดยไม่มีข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอาญา เข้ามาในสำนวน การไม่จัดให้มีการรับมรดกความในกรณีจำเลยตายแต่ทรัพย์สินของผู้เสียหายยังอยู่ที่จำเลย และการใช้ดุลพินิจให้โจทก์ชำระค่าธรรมเนียมแทนจำเลยโดยยังมีตัวโจทก์ยื่นฟ้องคดีส่วนแพ่งนั้น ทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสได้รับความคุ้มครองเต็มที่ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

7. ในการบังคับคดี ทางปฏิบัติของศาลจะตีความไปนทางที่นำมาให้โจทก์ (ผู้เสียหาย) มีสิทธิบังคับคดีทันทีเมื่อมีคำพิพากษาแต่จะนำบังคับคดีได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ผู้เสียหายมีความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งการปล่อยระยะเวลาให้นานานไม่เป็นที่ผลดีแก่ตัวผู้เสียหายเนื่องจากอาจมีการย้ายจ่ายโอนทรัพย์สิน หรือการไม่อยู่ในฐานะจะชำระค่าเสียหายได้

8. เรื่องค่าธรรมเนียม ผู้เสียหายมีภาระอย่างหนักที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมเพื่อดำเนินคดีเอาผิดกับการกระทำของจำเลย และให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย รวมทั้งค่าใช้จ่ายอย่างอื่นอีกมาก ทั้ง ๆ ที่มูลกรณีของคดีประเภทนี้ แม้จะมีค่าของแพ่ง แต่ก็แตกต่างกับมูลกรณีค่าเสียหายในทางแพ่งทั่วไปโดยสิ้นเชิง เพราะเป็นมูลกรณีของ "การทดแทนค่าเสียหาย" ซึ่งเกิดจากการกระทำความคิดทางอาญา อันเป็นความบกพร่องของรัฐบาลหน้าที่ที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อย และควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการจ่ายค่าทดแทนความเสียหายนี้ แต่รัฐมิได้ชดเชยให้อีกทั้งยังจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการใช้สิทธิของตน โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 ก็ยังไม่ได้อนุญาตให้อำนาจในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ชัดเจน ทั้งในความคิดต่อส่วนตัว หรือในความคิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ทำให้แนวทางการดำเนินคดีส่วนนี้ของพนักงานอัยการไม่ชัดเจน

ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยขาดแนวคิดอันจำเป็นต่อการพัฒนาการชดเชยค่าเสียหาย โดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหายว่า นอกจากตัวผู้เสียหายสมควรได้รับความเห็นใจ และเยียวยบรรเทาความเดือดร้อนทางทรัพย์สินแล้ว ยังเป็นผลดีแก่ตัวผู้กระทำความผิดอีกด้วยถ้ามีการยอมรับผิดและชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย นอกจากศาลจะมีดุลพินิจในการกำหนด

โทษอย่างเหมาะสมยังเป็นสิ่งซึ่งแสดงว่าจำเลยสามารถกลับตนเป็นคนดี เข้าอยู่ร่วมกับสังคมต่อไปได้ รัฐจึงต้องมีหน้าที่ที่จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. การวางแผนนโยบายในการบริหารงานยุติธรรมด้านบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการทำหน้าที่การใช้สิทธิดังกล่าวของผู้เสียหายบรรลุลำดับ ประสงค์ได้จะต้องมีการปลูกฝังทัศนคติที่ดีและถูกต้องให้กับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้อง คือ ศาล และพนักงานอัยการ ให้มีความเห็นพ้องต้องตรงกันว่าการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้เสียหายนี้ เนื่องมาจากรัฐได้บกพร่องในหน้าที่ที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อย และขาดการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยสิ้นเชิง อีกทั้งถือว่าการใช้สิทธิลักษณะนี้เป็นการทำหน้าที่ย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวม รวมทั้งศาลและผู้กระทำความผิด รัฐ ซึ่งในที่นี้คือ ศาล และพนักงานอัยการ ควรมีแผนนโยบายในการดำเนินคดีที่ถูกต้องต่อการใช้สิทธิดังกล่าวไม่มองเพียงแต่ว่าเป็นการใช้สิทธิที่มีค่าขออย่างคดีแพ่งแล้วก็จะมีแนวปฏิบัติอย่างจำกัดคดีสิทธิเหมือนคดีแพ่งทั่วไป แต่ต้องมองอย่างถ่องแท้ว่าการใช้สิทธิประเภทนี้แม้จะมีค่าขอทางแพ่งแต่มูลกรณีซึ่งเป็นฐานแห่งข้อเรียกร้องต่างกันโดยสิ้นเชิง เป็นการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ตอนท้าย แล้วต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยอาทิเช่น การที่พนักงานอัยการควรมีค่าขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายทุกครั้งที่มีฟ้องคดี การที่พนักงานอัยการมีบทบาทมากขึ้นในการติดต่อประสานงานกับทางผู้เสียหายในการดำเนินคดี ตลอดจนการเอาใจใส่ต่อการดำเนินคดีให้เกิดผลดีแก่ผู้เสียหายด้วยการที่ศาลอนุญาตให้ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ร่วมแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องของพนักงานอัยการได้บ้างในเรื่อง จำนวนทรัพย์สิน หรือราคาทรัพย์สินและการพิจารณาคดีส่วนแพ่งตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น การเรียกพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งมาสืบเพิ่มเติมเพื่อประกอบคำวินิจฉัยทางแพ่งของโจทก์และการนำการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำความผิดมาประกอบดุลพินิจในการลงโทษจำเลย

5.2.2 ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องทางกฎหมายในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญามาแล้วในบทที่ 4 ซึ่งปรากฏว่ามีข้อบกพร่องอยู่มากมาย ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในมาตรา 43 โดยตัดฐานความผิดที่ทำให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกขอให้คืนหรือชำระค่าทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย ในความผิดฐาน โจรสลัดออกแล้วเติมคำว่า ซึ่งรวมถึงการที่ได้กระทำลงในทะเลหลวง ต่อท้ายความผิดฐาน ชิงทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ และทำห้เสียหายทรัพย์ และให้พนักงานอัยการมีอำนาจ เช่นว่าในคดีอันเป็นความผิดประเภทที่รัฐเป็นผู้เสียหาย

และในมาตรา 40 ควรเพิ่มบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการจัดให้มีการรับมรดกความ กรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย แต่ทรัพย์ของผู้เสียหายยังคงอยู่กับฝ่ายจำเลย แล้วมีคำสั่งให้คืนทรัพย์แก่ผู้เสียหายได้

และในเรื่องค่าธรรมเนียมนั้น ควรมีการแก้ไขบทมาตราที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา 253, 254 และมาตรา 249 โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจจัดการบังคับคดีแทน หรือหากผู้เสียหายจะบังคับคดีก็สามารถบังคับคดีประเภทนี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี และการบังคับคดี เพื่ออำนวยความสะดวกและบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียหาย ซึ่งเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสองจุดนี้แล้ว จะทำให้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีดังกล่าวของผู้เสียหายคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40, 43, 253, 254 และ 249 เป็นดังนี้

มาตรา 40 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจะฟ้องต่อศาล ซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

และในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่ศาลจะได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง อย่างไม่ หากได้ความตามการพิจารณาว่าทรัพย์สินของผู้ที่จะได้รับคืนยังคงอยู่ที่ฝ่ายจำเลย ให้ศาลมีคำสั่งให้คดีมีผู้รับมรดกความ แล้วมีคำสั่งหรือคำพิพากษาอย่างไม่ตามความเห็นสมควร

มาตรา 43 คดีลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ซึ่งรวมถึงการที่ได้ กระทบลงในทะเลหลวง กระชอก รีดเอาทรัพย์ ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอกหรือรับของโจร และทำให้เสียทรัพย์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์คืนหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่อง จากการกระทำผิดคืน เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์คืนหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

และให้พนักงานอัยการเรียกทรัพย์คืนหรือราคาในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดี อาญา ซึ่งเป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายด้วย

มาตรา 253 ในคดีที่อัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีค่าเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคา ทรัพย์คืนติดมากับฟ้องอาญา มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์คืนดังกล่าวในวรรค ก่อนถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์คืนหรือราคา ไม่ต้องเสียค่า ธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น และหากผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์คืนหรือราคาร้องขอให้ พนักงานอัยการจัดการบังคับคดีแทนตนก็ให้ศาลสั่งให้พนักงานอัยการ เป็นผู้มีอำนาจดำเนินการบังคับ คัดคดีแทนได้

มาตรา 254 ภายใต้งบบังคับแห่ง มาตรา 253 วรรคต้น ในคดีเรียกร้องให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์คืนหรือใช้ค่าทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพังมิ ให้นำเรียกค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่ง

มาตรา 249 คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์คืน ค่าทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้นำบังคับ คัดคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด

และเพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินการคดีประเภทนี้ชัดเจน ควรจะมีการแก้ไข เพิ่มเติม พระราชบัญญัติ พนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 11 (2) เป็นดังนี้

มาตรา 11 (2) ในคดีแพ่ง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการคดีแทนรัฐบาลในศาล ทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ในคดีแพ่งหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามกฎหมายอื่นซึ่ง บัญญัติว่า เป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมอัยการ หรือพนักงานอัยการ